

קול צופיין

קול צפ"ן נשא קול יחדו ירגנו

כי תבוא תשע"ט השיעור השבועי מ'סודו של מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל האל-קי הרב **מרדכי אליהו** זצוק"ל

השיעור נמסר ע"י הרה"ג **שמואל אליהו** הרב הראשי של צפת

ברוך אשר יקים את דברי התורה הקמת התורה על ידי שלטון

את הפהנים וכו' הפכו פניהם כלפי הר גריזים ופתחו בברכה" (סוטה לב ע"א). הברכה האחרונה והקללה האחרונה הן הברכה על הקמת התורה והקללה על חוסר הקמתה. פונים כלפי הר גריזים ואומרים: "ברוך אשר יקים את דברי התורה הזאת לעשות אותם". אחר כך פונים כלפי הר עיבל ואומרים: "ארוך אשר לא יקים את דברי התורה הזאת לעשות אותם".

הגמרא שואלת: "וכי יש תורה נופלת?" (ירושלמי סוטה פ"ז ה"ד מובא ברמב"ן דברים כו כו). הסביר רבי שמעון בן חלפתא, שמדובר במצווה שמכוונת בעיקר לבית הדין ולאיש ציבור שתפקידם הוא לא רק לדון את ישראל, אלא בעיקר לחזק את מעמדה של התורה בעם ישראל ולדאוג לקיום כל מצוותיה.

המלכות מקימה את התורה

בירושלמי שם משמע שהמלכות מקימה את התורה. לכן הציווי הזה נאמר לעם ישראל סמוך לעת כניסתם לארץ, בעת שהם צריכים לתת את דעתם על הקמת מלכות ושלטון כמו כל עם: "דאמר רב יהודה ורב הונא בשם שמואל: על הדבר הזה קרע המלך יאשיהו את בגדיו ואמר: 'עלי להקים'". שכאשר שיפצו את בית המקדש בימי יאשיהו מצאו שם את ספר התורה שכתב משה. וכשקראו בו ראו שיש דברים רבים שהם עדיין לא מקיימים כמו שצריך. קרע המלך יאשיהו את בגדיו והבין שהאחריות על הדבר הזה היא שלו, אסף אליו את כל זקני יהודה וירושלם, והפנה להם והנביאים וכל העם למקטן ועד גדול. קרא באזניהם את כל דברי ספר התורה שנמצא בבית ה' וכתר איתם ברית.

אח"כ הוציאו את העבודה הזרה שהייתה בערי ישראל, חיזקו את בניין בית המקדש וחיזקו את העם לשמור את מצוות ה' ולעשות את קרבן הפסח כהלכתו. "כי לא נעשה כפסח הזה מימי השפטים אשר שפטו את ישראל וכל מי מלכי ישראל ומלכי יהודה". זה נקרא להקים את התורה.

היום הזה נהיית לעם לה' אלהיך

לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמע עד היום הזה

בסוף פרשת "כי תבא" קובל משה על כך שבמשך ארבעים שנה בני ישראל היו רדומים, "כחולמים". הם לא שמו לב לנוכחות ה' למרות שמוול עיניהם היו "המסות הגדלת אשר ראו עיניך האתת והמפסות הגדלים ההם, ולא נתן ה' לכם לב לדעת ועינים לראות ואזנים לשמע עד היום הזה" (דברים כט ג).

ביום ז' אדר שבו נפטר משה נפקחו להם הלב והעיניים. "שמעתי שאותו היום שנתן משה ספר התורה לבני לוי כמ"ש בפרשת וילך **ויתנה אל הכהנים בני לוי**" באו כל ישראל לפני משה ואמרו לו: משה רבינו, אף אנו עמדנו בסיני וקבלנו את התורה וניתנה לנו, ומה אתה משליט את בני שבטך עליה, ויאמרו לנו יום מחר: לא לכם ניתנה לנו ניתנה. ושמו משה על הדבר. ועל זאת אמר להם: היום הזה נהיית לעם לה' אלהיך וגו' היום הזה הבנתי שאתם דבקים וחפצים במקום" (רש"י שם).

את ה' האמרת היום, וה' האמירך היום

היום המדובר הוא יום פטירתו של משה. כך כתוב בפרשת "וילך": "בן מאה ועשרים שנה אנכי היום לא אוכל עוד לצאת ולבא" (דברים לא א). ביום שמונה הדרך שלהם מסתלק הם חייבים לפקוח את העיניים. לוקחים אחריות ונהיים לעם: "היום הזה נהיית לעם לה' אלהיך" (דברים כו). בזכות פקידת העיניים הם מכירים בגדלות ה': "את ה' האמרת היום להיות לך לאלהים וללכת בדרךיו ולשמור חקיו ומצותיו ומשפטיו ולשמע בקלו". לקחת האחריות מעלה אותם מדרגה גם בעיני ה': "וה' האמירך היום להיות לו לעם סגלה כאשר דבר לך ולשמור כל מצותיו" (דברים כו).

ברוך אשר יקים את דברי התורה

ביום הזה נאמר הציווי לברכות בהר גריזים וקללות בהר עיבל: "והפנה יי וקללות עומדים למשה באמצע. הפנה מקיפין את הארון, והלויים

תפקיד המנהיג להקים את התורה

החובה להקים את התורה היא של כל מנהיג. וכשהמנהיג עושה את תפקידו, באה לו ברכה הגדולה. כשהמנהיג לא עושה את תפקידו – קורה ההפך. "אמר רבי אסי בשם רבי תנחום בר חיאי: למד ולימד ושמר ועשה והיה ספק בידו להחזיק ולא החזיק, הרי זה בכלל 'ארור'". כך כתב הרמב"ן: "ידרשו בהקמה הזאת, בית המלך והנשיאות שבידם להקים את התורה ביד המבטלים אותה, ואפילו היה הוא צדיק גמור במעשיו והיה יכול להחזיק התורה ביד הרשעים המבטלים אותה, הרי זו ארור".

הדוגמה הכי כואבת למלך שלא קיים את תפקידו היא של המלך צדקיהו, בנו של המלך יאשיהו. כאשר צדקיהו מולך הוא לא מקיים תורה. ועליו נאמר: "ויעש הרע בעיני ה'". בדיוק בגלל העצלות והרפיון שלא הקים את התורה בעם ישראל (סנהדרין קג).

בוחרים להקים את התורה

העניין הזה לא שייך רק למלכים ומנהיגים. הוא שייך לכל מי שממנה מנהיג. כך אמרו חכמיו כי כל מי שיכול להשפיע על הציבור ולא משפיע – נתפס על עוונם (שבת נד ע"ב). "שֶׁכָּל מִי שֶׁאֶפְשָׁר לְמַחֲוֹת בְּאִנְשֵׁי בֵּיתוֹ וְלֹא מִיָּחָה – נִתְפָּס עַל אִנְשֵׁי בֵּיתוֹ. (יכול למחות) בְּאִנְשֵׁי עִירוֹ (ולא מִיָּחָה) – נִתְפָּס עַל אִנְשֵׁי עִירוֹ. (יכול למחות) בְּכָל הָעוֹלָם כּוֹלֵל – נִתְפָּס עַל כָּל הָעוֹלָם כּוֹלֵל". על כן אנחנו מבקשים בכרכת אהבת עולם "אֲבִינוּ אֶב הָרַחֲמָן. הַמְרַחֵם רַחֵם נָא עָלֵינוּ וְתֵן בְּלִבֵּנוּ בִּנְיָה לְהִבְיֹן. לְהַשְׁכִּיל. לְשִׁמּוֹעַ. לְלַמּוֹד וּלְלַמֵּד. לְשַׁמּוֹר וּלְעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת כָּל דְּבָרֵי תִלְמוּד תּוֹרָתְךָ בְּאַהֲבָה".

וכותב רבנו יונה כי מחאה מתבצעת בימינו על ידי מינוי מנהיג. "כֵּן הָדָר לְבַחֵר אִנְשֵׁי אֲמַת, וּלְחֻזּוֹת מִכָּל הָעָם אִנְשֵׁי חֵיל, לְתֵתָם רִאשֵׁי הַשְּׂגָחָה עַל כָּל שׁוֹק וּמִגְרֵשׁ מִשְׁפָּחוֹתָם, לְהַשְׁגִּיחַ עַל שְׂכִנְיָהֶם וּלְהוֹכִיחָם עַל כָּל דְּבַר פֶּשַׁע וּלְבַעַר הָרָע". כך אנחנו מקיימים חלק ממצוות "הוֹכֵחַ תּוֹכִיחַ אֶת עַמִּיתְךָ וְלֹא תִשָּׂא עָלָיו חָטָא" (רבנו יונה, ויקרא יט, יז – שער תשובה השער השלישי – אות עג). ואם אדם יכול לבחור מנהיג טוב שיכול לתקן ולא בוחר – הרי אשמת הציבור תלויה בו.

הזכות לבחור

בוחרים להשתדל

יש נמנעים מהבחירות בגלל שהמועמדים נראים כאנשים שרצים אחרי הכבוד, וכל הרודף אחר הכבוד – הכבוד בורח ממנו (עירובין יג ע"ב). על כן נראה להם שכל העיסוק בבחירות לא שייך לקדושה. נוסף לזה את המנהג המקובל אצל חלק מהפוליטיקאים להבטיח ולא לקיים, והרי לך סיבה למה יש אנשים שמתרחקים מהפוליטיקאים ומהבחירות.

יש נמנעים ואומרים: בשביל מה להצביע? הרי הגמרא (ברכות נח ע"א) אומרת שכל המינויים הם משמים, "אפילו ריש גרוגתא משמיא קמומו לה". גם ההחלטות שלהם משמים. כמו שהפסוק (משלי כא א) אומר: "פִּלְגִי מַיִם, לֵב מֶלֶךְ בְּיַד ה' עַל כָּל אֲשֶׁר יַחְפֹּץ יִטְוֶה". כמו שראינו כי הקב"ה הכביד את ליבו של פרעה שלא יוציא את בני ישראל ממצרים.

התשובה היא מאותו עניין עם המלך פרעה. למרות שהקב"ה הכביד את ליבו – משה היה חייב להשתדל להוציא את ישראל ממצרים. לשנות את ליבו של פרעה, להתפלל, לעוק ולעשות כל מאמץ. הוא לא אמר: אם אלוקים הכביד את ליבו של פרעה – אני פטור מלנסות להוציא את

ישראל ממצרים. כך ממש היה עם מרדכי היהודי שהשתדל בכל כוחו לבטל את גזירת אחשוורוש והמן אע"פ שאחשוורוש היה המלך של העולם, וגזירת המן נגזרה ונחתמה גם בשמים.

עבודת קודש בממשלה

צריך לזכור כי השפעת מנהיג הציבור היא באלפי דברים שקשורים לחול, אבל גם באלפי דברים שקשורים לקודש, כגון התנהלות הכשרות, מצב בתי העלמין, העירובין, הנישואין, שיעורי התורה, בניין מקוואות והטיפול בהם ועוד. כל אלה נושאים חשובים ביותר וצריכים למנות את האדם היותר טוב שיעשה אותם.

גם בניית מבנים לבתי הספר היא בסמכות הממשלה, וזה יכול להיות "ביטול תורה" עצום או "קיום תורה" עצום. כל מי שהשתתף בבחירתו של ראש ממשלה מוצלח – יש לו שותפות בכל המצוות שנעשו על ידו במשך כל שנות כהונתו, ביניהן כל ההחלטות הטובות שקשורות למבני חינוך. לכל החלטה כזאת יש השלכה בעניין חינוך של מאות תלמידים למשך שנים רבות, סיוע למשפחות חלשות, גמילה מסמים ועוד. אם כל הדברים הללו מתנהלים טוב – מי שבחר בטוב שותף לכל המצוות הללו. גם תמיכות של הממשלה בארגונים שונים הוא נושא הלכתי, כי הלוקח מכספי הציבור הוא כמו גזול ציבור, וכל המועל בכספי רבים אין לו תשובה.

החלטות מצילות חיים

ממשלה מחליטה החלטות שקשורות לחיי אדם. האם יצביעו בעד לתת נשק לאויבים? האם יצביעו בעד לתת חלקים מארץ ישראל למרצחנים? נתינת אדמה מארץ ישראל לאויביו היא גם איסור תורה וגם סכנה. לתת נשק למחבלים – זה גם איסור תורה וגם סכנה של חיים. ההחלטה האם להגיב על ירי טילים היא חשובה מאוד ויש בה הצלת נפשות רבות. מדי יום הממשלה מחליטה החלטות שקשורות בחיים של התושבים, ובבחירות אנו קובעים מי יהיו האנשים המחליטים.

סוללים ובונים

גם נושאים שקשורים להשקעות חומריות בסוף משפיעים על החיים. הגמרא במסכת כתובות (ק"ב ע"א) מספרת על "רבי חנינא מתקן מתקליה", ומפרש רש"י: "מתקן מתקליה – משהו ומתקן מכשולי העיר מחמת חֵיבַת הארץ שהיתה חביבה עליו ומחזר שלא יצא שם רע על הדרכים". גדולי החכמים השתדלו שהרחובות יהיו יפים ומסודרים, שלא יצא על הארץ שם רע. תיקון כבישים בימינו גם מציל חיים. גם קידום בניית בתי חולים היא נושא של פיקוח נפש, וזה בוודאי נושא הלכתי.

תקנות אלו לצורך הנהגת העיר חשובות לפני הקדוש ברוך הוא

על כל הנושאים החומריים הללו כתב בשו"ת מהר"ם אלשיך (נט) כי הם קודש וחשובים לפני ה': "הולכין אחר הרוב בין במה שהוא מיגדר מילתא במילי דשמיא בין במה שהוא לתיקון העיר במילי דעלמא שכיון שהוא תיקון לכולל לא חיישינן אם יהיה רווחא להאי ופסידא להאי. דתקנת הכולל עדיף כענין להתנות על המדות וכו' וכיוצא מעניני צרכי העיר ותקנותיה ע"פ טובי העיר כי תקנות אלו במילי דעלמא לצורך הנהגת העיר חשובות לפני הקדוש ברוך הוא. כי בגלל הדבר הזה ירבה שלום בארץ ובשמוע המיעוט אל הרוב ישקוט מדון כי יהיו ישראל כאיש אחד חברים ומרבים שלום בעולם".

השפעת
מנהיגי הציבור
היא גם
באלפי דברים
שקשורים
לקודש, כגון
התנהלות
הכשרות,
הנישואין,
שיעורי התורה
ועוד. כל אלה
נושאים
חשובים ביותר
וצריכים למנות
את האדם
היותר טוב
שיעשה אותם

שׁוֹם תְּשִׁים עֲלֶיךָ מֶלֶךְ

מינוי על פי נביא

בגלל חשיבותו של שלטון נכון ציוותה התורה: "שׁוֹם תְּשִׁים עֲלֶיךָ מֶלֶךְ" (דברים יז). וכך כתב הרמב"ם בהלכות מלכים א: "שלוש מצוות נצטוו ישראל בשעת כניסתם לארץ: למנות להם מלך, להכרית זרעו של עמלק ולבנות להם בית הבחירה". ומינוי מלך הוא על פי נביא. "אין מעמידין מלך בתחילה אלא על פי בית דין של שבעים זקנים ועל פי נביא, כיהושע שמינהו משה רבינו ובית דינו, וכשאול ודוד שמינם שמואל הרמתי ובית דינו".

האם בימינו, שאין נביא, יש דיני מלוכה?

מסתבר שיש מלכים שלא מונו על ידי נביא ועדיין נקראים מלך. כן כתב הרמב"ם בהלכות חנוכה (פרק ג א): "וגברו בני חשמונאי הכהנים הגדולים והרגום והושיעו ישראל מידם והעמידו מלך מן הכהנים וחזרה מלכות לישראל יתר על מאתים שנה עד החורבן השני", וזו מלכות שלא הייתה על פי נבואה. וכך כתב הרמב"ם (בהלכות סנהדרין פרק ד יג): "ראשי גלויות שבבבל במקום מלך הן עומדים ויש להן לרדות את ישראל בכל מקום ולדון עליהן בין רצו בין לא רצו שנאמר לא יסור שבט מיהודה אלו ראשי גלויות שבבבל".

שהומלך על פי נביא, או שהסכימו עליו כל ישראל
ואין הכוונה לראשי גלויות שבבבל דווקא, אלא גם ראשי אלפי ישראל. כך כתב הרדב"ז (מלכים ג, ח'): "מלך - שהומלך על פי נביא, או שהסכימו עליו כל ישראל". וכן כתב קרן אורה (הוריות דף יא עמוד א): "אלא נראה דהדבר תלוי בעם, וכל שקבלו עליהם אותו למלך מחוייבים לסור אל משמעתו. וגם בהם הדבר תלוי להורידו מגדולתו, כדאיתא בירושלמי (ר"ה פ"א ה"א) שדוד כל הימים שברח מפני אבשלום היה מתכפר בשעירה כהדיט, אף על פי שנמשח תחילה ע"ש היבור. וכן משמע פשטיה דקרא מקרב אחיך תשים עליך מלך, דשימת המלך תלוי בעם".

כן כתב הרב קוק (משפט כהן תסד): "אותם שהוסכמו בעמדתם לכתחילה, בשביל האומה בהנהגתה הכללית, גם הארצית, כמלכי בית חשמונאי, וגם נשיאיהם, פשיטא דלא גריעי מראשי גלויות שבבבל".

שִׁפְטִים וְשִׁטְרִים תִּתֵּן לָךְ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ

מנהיגים שאינם מלכים

על המלוכה החלקית הזאת אנחנו קוראים בספר שופטים, שהם היו מנהיגי הציבור ולא רק יושבים בבתי הדין. ואין הדבר בהנהגה בעלמא אלא במצווה: "שִׁפְטִים וְשִׁטְרִים תִּתֵּן לָךְ בְּכָל שְׁעָרֶיךָ" (דברים ט זיה). כך היו שמשון, גדעון, דבורה ויפתח, שופטים מנהיגים, וכך מצווה התורה למנות שופטים מנהיגים בכל עיר ועיר. ולמה הם נקראים שופטים? כי למנהיגים יש סמכויות של שופטים, ופעמים רבות דייניהם דומים לדיינים בבית הדין. כך כתב הרמ"א (ח"מ סימן ל"ז): "טובי העיר הממונים לעסוק בצרכי רבים או יחידים, הרי הן כדיינים. ואסורים להושיב ביניהם מי שפסול לדין משום רשעה".

פְּעֻצַּת הַשָּׁרִים וְהַזְקָנִים

סמכות המנהיגים השופטים לנהל את המדינה כמעט כמו מלכים נלמדת מהפסוק (עזרא י) "וְכָל אֲשֶׁר לֹא יָבֹא לְשִׁלֻּשֶׁת הַזְּקֵנִים פְּעֻצַּת הַשָּׁרִים וְהַזְקָנִים

יִחָרֵם כָּל רְכוּשׁוֹ, וְהוּא יִבְדֹּל מִקֶּהֱל הַגּוֹלָה". יש פה גם שרים וגם זקנים שהיו בימי עזרא, הם לא היו מלכים. אעפ"כ הייתה להם הסמכות להפקיד את רכושו של אדם שלא ממלא אחר ההוראות. מכאן למדו חכמים כי למנהיגי העיר, שנחשבים כבית-דין של הציבור, יש רשות להפקיע רכוש, למרות שהם לא מלכים אלא רק מנהיגים. שהרי הפסוק אומר "פְּעֻצַּת הַשָּׁרִים וְהַזְקָנִים" (יבמות פט ע"ב). כמו כן ראינו את יהושע והשופטים שאחריו שהוציאו את עם ישראל למלחמה אע"פ שהם לא היו מלכים (ראה רמב"ם סנהדרין פרק כד. כל מה שאמרנו הוא רק בממשלה שנשענת על רוב יהודי. לא בממשלת מיעוט שנשענת על תמיכת נכרים).

דינא דמלכותא דינא בכל מנהיג

גם בימינו אנו קוראים לסמכות ראש הממשלה "מלכות" שאנו אומרים "דינא דמלכותא דינא" ועל פי זה משתמשים בכבישים שהמדינה סוללת, למרות שלפעמים יש צורך להפקיע את האדמה. גם הכסף לבניין הכביש מופקע מהאנשים באמצעות מיסים שהם משלמים. אנו לא אומרים שזה גזל ואסור להשתמש בכביש, שהרי "דינא דמלכותא דינא". מכאן נלמד שבכמה וכמה עניינים לשלטון בישראל יש דין של מלכות. אע"פ שהוא לא תחליף, חלילה, למלכות בית דוד שאנו מקווים ומתפללים להופעתה בקרוב.

מי ראוי להיות מנהיג?

אי לָךְ אֶרֶץ שְׁמֶלֶכְךָ נָעַר וְשָׂרִיךָ בְּבֶקֶר יֹאכְלוּ

בספר קהלת (י טז) כתוב: "אי לָךְ אֶרֶץ שְׁמֶלֶכְךָ נָעַר וְשָׂרִיךָ בְּבֶקֶר יֹאכְלוּ". אוי למדינה שהמלך נער ובבוקר השרים מטפלים בהנאת עצמם. אוכלים ושותים ורק אחר כך מטפלים בצרכי הציבור. לעומת זאת "אֶשְׂרֶיךָ אֶרֶץ שְׁמֶלֶכְךָ בֶּן חוֹרִים וְשָׂרֶיךָ בָּעֵת יֹאכְלוּ בַּגְּבוּרָה וְלֹא בַשְּׂתִי". אשרי המדינה, אשרי הארץ שהמלך לא משועבד לתאוות שלה. המלך הוא בן חורין ולא מחויב לכל מיני בעלי הון. השרים אוכלים בזמנם. אנשים גיבורים שלא עוסקים בשתייה ובבילויים.

ואל תדור בעיר שראשיה תלמידי חכמים

הגמרא (פסחים קיב ע"א) אומרת ששבעה דברים ציווה רבי עקיבא את רבי יהושע בנו, ואחד מהם הוא "אל תדור בעיר שראשיה תלמידי חכמים". שתלמיד חכם טרוד בלימודו, והמנהיג צריך להיות טרוד בעסקי הציבור. זו הסיבה שבגללה אין לגור בעיר שראש העיר בה הוא רופא (פסחים קיג ע"א), "מפני שטרוד ברפואותיו ואינו עוסק בצרכי ציבור" (רשב"ם).

לא ראש עיר רופא

גאון עוזנו ותפארתנו, בעל הבן איש חי, הסביר טעם נוסף למה לא למנות ראש עיר רופא: "נראה לי הטעם כי הרופא מתנהג בשעות היום והלילה על פי משפטי הרפואה, הן בזמן האכילה, הן באויר שתמיד יחשוב עתה האויר מצונן הרבה או חם הרבה וצריך להסגר בבית שיוזק אם יצא חוצה, או הרוח מנשב קשה ויזיק, וכן עתה הגיע זמן אכילה ואם יעבור יזיק לגופו. או יזדמן שיש לו מעט כאב הראש או איזה מיחוש קל והוא מטביל השגחתו עת זז, וממילא יאשרו צרכי העיר בלתי השגחה כאשר יזדמן איזה צורך בעתים אלו, דבאמת ראוי שהראש המושגח לא יעצרוהו הגשם והחום והשרב והרעבון והצמאון והיגיעה והטורה, ויריץ כסוס בעסקי ציבור בכל עת שיוזמן לו עסק בשבילם" (בניהו בן יהוידע).

גם כשהמנהיגים אינם מושלמים, הם צריכים להשתמש בסמכות ולנהל את ציבור. "שלא יאמר אדם לחברו, פלוני כמשה ואהרן? פלוני כאלהרן? ומיד? פלוני כדב ונביהו?" לכן לא נתפרשו שמותיהם של שבעים הזקנים. "לומר לך, ירבעל בדורו - כמשה בדורו. דן בדורו - אהרן בדורו. יפתח בדורו - כשמואל בדורו. ללמדך, שאפילו קל שבקלים, ונתמנה פרנס על הצבור, הרי הוא פאביר שפאבירים".

"ואומר, ונבאת אל הפהנים הלזים, ואל השופט אשר יהיה בימים ההם" (דברים יז). וכן תעלה על דעתך, שאדם הולך אצל שופט שלא היה במקומו? הא אין לך לילך אלא אצל שופט שהיה במקומו. ואומר, "אל תאמר, מה היה שהימים הראשונים היו טובים מאלה" (קהלת ז. ראש השנה כה).

תקנת הקהל כל צבור וצבור במקומם כגאונים לכל ישראל

כן כתב הבית יוסף (חושן משפט סימן ב): "כתב הרשב"א (תשכ"ט) על תקנת הקהל כל צבור וצבור במקומם כגאונים לכל ישראל שתקנו כמה תקנות וקיימות לכל ישראל". ומקורו במרדכי (בבא בתרא - אות תפ) שהסביר בשם רבנו תם כי הסכמת אנשי העיר היא באמצעות נציגיהם טובי העיר. "ופירש ר"ם הטעם דטובי העיר היו בעירם למה שהובררו כמו גדולי הדור בכל מקום".

כן כתב בשו"ת רבי אליהו מזרחי: "ועוד דפירוש טובי העיר בכל מקום אינו רוצה לומר היותר חכמים או היותר זקנים או היותר עשירים אלא היותר משתדלים בצרכי צבור, שכל צרכי הקהל נעשו על ידם ועני כל הקהל תלוי בהם לכל צרכיהם מעניי סדור הצדקות וההקדשות וכיוצא בהם ונקראים בעבור זה ראשי הקהל מאחר שכל צרכיהם נעשים על פיהם" (הרא"ם נג). בגלל סמכותם כתב הרא"ש: "דפשוט הוא דמה שטובי הקהל מסכימים לעשות שריר וקיים הוא בלא קנין" (כלל ו' סימן י"ט. והביא דבריו בשו"ת ציץ אליעזר חלק טז סימן ג).

צמיחת קרן לדוד עבדך, ועריכת נר לכן ישי משיחך

אנו עוסקים בבחירות של מנהיגים שיש להם קצת דיני מלכות. אבל אנחנו רוצים את הדבר האמיתי. מנהיג שכולו ענווה וקדושה. מנהיג שכולו עוז ועוצמה. מנהיג שכולו דבק בשם ה'. מנהיג שכולו קודש קודשים.

אנו מתפללים על מלכות בית דוד. על מלך המשיח שנאמר עליו: "הנה איש צמח שמו וקמתיו יצמח, וננה את היכל ה'" (זכריה ו). "הנה ימים באים נאם ה' והקמתי לדוד צמח צדיק וקלך וקלך והשכיל ועשה משפט וצדקה בארץ: במקומו תושע יהודה וישראל ישפן לבטח" (ירמיה כג ה). אמן ואמן.

סיפורים על הרב זצ"ל

ידיד ה' ישכון לבטח

סיפר יצחק צדיק מגבעת זאב: הסיפור הזה היה בערב בחירות. הגעתי אל הרב זצ"ל לבקש ברכה עבור אשתי, שעמדה לפני ניתוח. אחרי שהרב בירך, שאלתי אותו מה יקרה אם השמאל יעלה. מאחורי הרב הייתה ספרייה ענקית שכיסתה את הקיר כולו. הרב הסתובב, הוציא חומש וקרא: ולבנימין אמר ידיד ה' ישכון לבטח. אחר כך חייך ואמר: אל תדאג. הבחירות הסתיימו ובערב התוצאות הראו שפרס הוא ראש הממשלה של מדינת ישראל. לא הבנתי כיצד זה ייתכן, הרי הרב אמר לא לדאוג. אבל בבוקר התברר שהכול התהפך, בדיוק כמו שהרב אמר.

לבוקר רינה

סיפר הרב עמיחי אליהו, נכד הרב זצ"ל: סבא הרב זצ"ל לא היה מתערב בדרך כלל בבחירות. הוא היה אומר שבכל אחת מהמפלגות יש משהו טוב. אם הוא היה יכול - הוא היה מצביע לכולן. לשואליו היה אומר להצביע למפלגה דתית.

לאחר רצח רבין הייתה הסתה גדולה כנגד הרבנים והציבור הדתי מצד השמאל. בבחירות הללו סבא התפלל בכל לבו להצלחתו של בנימין נתניהו, שהתמודד בבחירות ישירות מול שמעון פרס, מועמד השמאל. בימים ההם היה ברור לכל כי שמעון פרס הולך לנצח. כל הסקרים הראו ניצחון ברור שלו למול בנימין נתניהו, שהתקשורת יחסה לו את ההסתה שהביאה לרצח רבין. לאורך כל תקופת הבחירות סבא עודד את בנימין נתניהו, וביום הבחירות הוא צם והתפלל כל היום. אותו הוא שלח לעזור במטה הבחירות, וכך עשינו.

בלילה התפרסמו תוצאות המדגם של הטלוויזיה, שבישרו כי שמעון פרס ניצח. באותה שעה הייתי בבית של סבא, והוא אמר לי: הם טועים. נתניהו ניצח. זה היה קצת הזוי, כי כל השמאל כבר חגג. יוסי שריד אמר: יש אלוקים. וסבא אמר לי: הוא עוד לא יודע כמה יש אלוקים. בשלב כלשהו התקשרו אנשיו של בנימין נתניהו אל סבא הרב, והוא אמר להם: "לערב ילין בכי, ולבוקר רינה". הייתי בטוח כי אם סבא אומר כך - כך יהיה. חזרתי לביתי בצפת רגוע ושלי.

בבוקר מוקדם העיר אותי אבא, שקם לתפילת ותיקין, ואמר לי בשמחה: "עמיחי, מהפך! נתניהו ניצח!"

"אבא, אני יודע", השבתי לו בביטחון, "סבא אמר לי את זה אתמול בערב". "אז הנה, זה קורה", אמר אבא, והלך להתפלל.

תשובה כהלכה

שהם היו רוצים לעבוד את ה' בתמימות ובשמחה כמו אלה שנולדו דתיים. אני ממליץ לך לשמוח בחיים שלך. לחפש למה החיים שלך הם הכי שמחים. כי אם אדם לא יחשוב כך, הוא עלול להעביר את כל שנות חייו בעצב. וזה כל כך חבל.

לא קשיא. מה התייחץ לקשיית הבחירה החופשית לידיעת ה'?
כשמתבוננים במציאות רואים שאלוהים שם ישראל יחזור לארץ ישראל. כך הוא ניבא באמצעות כל הנביאים, מאברהם אבינו דרך משה רבנו וישעיהו ויחזקאל והושע וכו'. ובפועל העלייה היא תמיד החלטה של כל אדם, אם רוצה עולה ואם לא רוצה לא עולה. במאה השנים האחרונות עלו מיליוני יהודים לארץ, ולעומתם יש מיליונים שלא עולים. זאת אומרת שיש פה בחירה חופשית גמורה. וגם רואים איך ה' פועל בדיוק לפי הבטחותיו, שהן כמובן ידיעותיו. מסקנה: בחיים אין סתירה בין שניהם.

צניעות כזכירה. למה ה' נותן לעם ישראל אפשרות להגיע למצב כל כך גרוע בצניעות? למה ה' לא חוסם לנו את האפשרות הזאת? גם הבחירה של האדם בנושאים האלו היא קשה מאוד, אז זה פחות בחירה.
היצר הרע והיצר הטוב הם תאומים שתמיד הולכים יחד. אי-אפשר שיהיה באדם רק אחד מהם. כשעם ישראל חוזר לארצו, היצרים הללו מתעוררים יותר, כי אתם בונים את עם ישראל, את ארץ ישראל ואת תורת ישראל. מה שצריך לעשות הוא לשלוט על היצרים הללו, ולהפעיל רק את הטוב.
שמה נקמת. למה אני, בתור אחת שנולדה למשפחה דתית, לא חאה את האור של בעלי התשובה, בכל העוצמה שלו? האם אף פעם לא אוכל לבחור באמת? איך אפשר לעבוד את ה' מתוך בחירה בלי שחייתי בצד השני? יש בוודאי רוח גדול למי שהיה בצד השני ויודע שיש שם הרבה זיוף והבל. אבל ההתנסות ברע היא כואבת וקשה ושוטת את הנפש במקום שקשה להירפא ממנו. זכיתי לעבוד עם הרבה בעלי תשובה. כולם אומרים